

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

LENANE LA DITENG

- 1. DITLHALOSO LE DITHANOLO**
- 2. MATSENO**
- 3. DITIRO LE KAGEGO YA MDB**
- 4. DINTLHA TSA KGOLAGANO**
- 5. DITLHOPHA TSA DIREKOTO TSE DI TSHOTSWENG KE MDB**
- 6. DIREKOTO TSE DI FITLHELEGANG NTLA LE KOPO GO TSWA KWA BOTONG**
- 7. TSAMAISO YA KOPO**
- 8. GO SE AMOGELWE GA KOPO**
- 9. BOIKUELO**
- 10. KAELO YA GO DIRISA PAIA**
- 11. DIMAMETLELELO: FOROMO A LE B**

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

1. DITLHALOSO LE DITHANOLO

- a. **“Tlhotlhwa ya Phitlhelelo”** e kaya tlhotlhwa e e beilweng mabapi le maitlhommo a karolo 22(6) kgotsa 54 (6) ya Molao wa Tsweletso ya Phitlhelelo ya Tshedimosetso Molao 2 wa 2000, go ya ka moo go leng ka teng.
- b. **“Boto”** e kaya ditokololo tsa Boto ya Melelwane ya Bomasepala e e tlhomilweng ka Kgaolo 1, Karolo 1 ya MDA.
- c. **“Modulasetulo”** o kaya Modulasetulo wa Boto
- d. **“Molaotheo”** o kaya Molaotheo wa Rephaboleki ya Aforika Borwa, 1996 (Molao 108 wa 1996).
- e. **“Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso”** o kaya Molaodikhuduthamaga: Ditirelo tsa Kgwebo kgotsa motho yo o thapilweng jaaka Molaodikhuduthamaga wa Nakwana: Ditirelo tsa Kgwebo.
- f. **“Khomišene ya Ditshwanelo tsa Botho”** e kaya Khomišene ya Ditshwanelo tsa Botho ya Aforika Borwa e e umakilweng mo karolong 181 (1) (b) ya Molaotheo wa Aforika Borwa.
- g. **“IEC”** e kaya Khomišene e e Ikemetseng ya Ditlhopho.
- h. **“Motlhankedi wa Tshedimosetso”** o kaya Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga kgotsa motho yo o thapilweng jaaka Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga.
- i. **“MDB”** e kaya Boto ya Melelwane ya Bomasepala eo e leng setheo se se tlhomilweng go ya ka karolo 2 ya *Municipal Demarcation Act* (Molao 27 wa 1998).
- j. **“Molao wa Melelwane ya Bomasepala”** o kaya *Local Government: Municipal Demarcation Act 27 of 1998*,

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

- k. **“Setheo le/kgotsa Motho wa Boraro”** o kaya motho wa tlholego kgotsa setheo sa semolao.
- l. **“Tshedimisetso ya Bowena”** e kaya tshedimisetso e e ka ga motho yo o kgonang go supywa,
- m. **Modirakopo ka Boena”** o kaya modirakopo yo o batlang go fitlhelela rekoto e e nang le tshedimisetso e e ka ga modirakopo.
- n. **“Molao wa Tsweletso ya Phitlhelelo ya Tshedimisetso, Molao 2 wa 2000”** o fano o kaiwang jaaka **“PAIA”** o tsenya mo tirisong tshwanelo ya semolaotheo ya phitlhelelo ya tshedimisetso efe e e tshotsweng ke puso le tshedimisetso efe e e tshotsweng ke motho yo mongwe e bile e tlhokega gore go diragatswe kgotsa go sireletswe ditshwanelo dife,
- o. **“Setheo sa Puso”** se kaya lefapha lefe la Puso kgotsa tsamaiso mo Maphateng a Puso ya Bosetšhaba kgotsa ya Porofense kgotsa masepala ofe mo Lefhateng la Selegae la Puso, kgotsa (b) modiredi mongwe ofe kgotsa setheo fa se diragatsa thata kgotsa tiro go ya ka Molaotheo kgotsa Molaotheo wa porofense.

2. MATSENO

Karolo 32 ya Molaotheo e tlhalosa gore mongwe le mongwe o na le tshwanelo ya phitlhelelo ya tshedimisetso efe e e tshotsweng ke Puso, kgotsa motho mongwe ofe fa fela tshedimisetso e tlhokega mabapi le go diragatsa kgotsa go sireletsa ditshwanelo dife.

Karolo 9 ya *Molao wa Tsweletso ya Phitlhelelo ya Tshedimisetso Molao 2 wa 2000 (Molao 2 wa 2000)* e amogela gore tshwanelo ya phitlhelelo ya tshedimisetso e go ya ka ditekanyetso tse di nang le mabaka tse di rileng tse di akaretsang, mme di sa lekanyetswa go:

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

- Tshireletso e e utlwalang ya sephiri;
- Bofitlha jwa tsa kgwebo; le
- Taolo e e nonofileng, e e nang le bokgoni e bile e siame.

Karolo 14 ya PAIA e pateletsa ditheo tsa puso go rulaganya Mosupatsela, o o tla thusang motho go fitlhelela tshedimosetso e e tshotsweng ke setheo sa puso. Molao o tlhagisa gape bonnye jwa ditlhokego tseo mosupatsela o tshwanetseng go di obamela.

Maitlhommo a mosupatsela ke go tsenya mo tirisong ditaello tsa karolo 14 ya PAIA ka go sedimosetsa modirakopo ka moo a ka fitlhelelang direkoto tse di tshotsweng ke MDB ka teng. Mosupatsela o neelana ka lemorago la direkoto tse di tshotsweng ke MDB le ditsamaiso tse di tshwanetseng go latelwa go fitlhelela direkoto tseo. Dikopo tsotlhe tsa phitlhelelo ya tshedimosetso (ntle le tshedimosetso e e fitlhelelwang ke setšhaba ntle le tuelelo) di tshwanetse go lebiswa kwa Motlhankeding wa Tshedimosetso.

3. DITIRO LE KAGEGO YA BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA

3.1 Lemorago la MDB

Taello ya Boto e tswa mo:

a. Molaotheong wa Rephoboleki ya Aforika Borwa, 1996

- Karolo 155 (3) ya Molaotheo e tlhagisa gore Peomolao ya Bosetšhaba e tshwanetse go tlhoma tsela le ditsamaiso tsa go tlhomamisa melelwane ya bomasepala ka bolaodi jo bo ikemetseng.
- Karolo 157(4) ya Molaotheo tlhagisa gore fa thulaganyo ya ditlhopho e akaretsa kemedi ya woto, kgaoganyo ya diwoto e tshwanetse go dirwa

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

ke bolaodi jo bo ikemetseng jo bo thapilweng go ya ka, le go dira go ya ka, ditsamaiso le tsela e e laetsweng ke molao.

b. Pusoselaegae: *Municipal Demarcation Act, 1998 (Molao 27 wa 1998)*

- Karolo 2 ya Molao wa Melelwane ya Bomasepala e tlhoma MDB.
- Karolo 3 e laela gore MDB ke setheo sa molao, se ikemetse e bile ga se a tshwanela go tsaya letlhakore e bile se tshwanetse go dira ditiro tsa sona ntle le poifo, kgobebelelo le kgethololo.
- Karolo 4 e laela gore MDB e tshwanetse go tlhomamisa melelwane ya bomasepala go latela Molao ono le melao e mengwe e e maleba e e dirilweng melao go ya ka Kgaolo 7 ya Molaotheo e bile e tshwanetse go aba tirelo ya bogakolodi mabapi le merero e e laetsweng mo Molaong wa Melelwane ya Bomasepala le melao e mengwe e e maleba.

c. Pusoselegaeng: *Municipal Structures Act, 1998 (Molao 108 wa 1998)*

- Go ya ka (ntlha 2) Šejule 1 ya Molao wa Dikago tsa Masepala, MDB morago ga ditherisano le Khomišene e e Ikemetseng ya Ditlhopho mabapi le maitlhommo a tlhopho e tshwanetse go kgaoganya bomasepala botlhe gore ba nne le diwoto mo gare ga diwoto.
- Karolo 85 e laela gore MDB e tshwanetse go sekaseka bokgoni jwa bomasepala ba Kgaolo le Selegae jwa go dira ditiro tsa bona le go diragatsa dithata tsa bona le go gakolola boMEC ba ba rwalang maikarabelo a Pusoselegae.

d. Ditshwetso tsa Kabinete

- Mo ngwageng wa 1998, Kabinete e ne ya swetsa gore melelwane ya kabo ya ditirelo ya mafapha e tshwanetse go lepanngwa le melelwane ya molaotheo (Bosetšhaba, Porofense le Selegae) le go konotelwa ke mafapha ka therisano le MDB.

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

e. Ponelopele

- Manno a a fetotsweng, merafe e e lekalekanang e e tswelolang.

f. Maitlhommo

- Go tlhama maemo a manno mabapi le tlhabololo e e tswelolang le phetolo ya merafe ya selegae ka kgaoganyo ya melelwane ya bomasepala le diwoto; go tlamela ditirelo tsa bogakolodi, le go dira jaaka motswedi wa kitso ya bannaleseabe go tswelotsa tlhabololo ya ikonomiloago, botsayakarolo jwa temokerasi, tekatekano le phitlhelelo ya ditirelo.

g. Makayatshiamo

- Go se tseye letlhakore, Bosengbofitlha, Matshetshe, Boakaretsi, le Tshiamo

h. Bannaleseabe ba Botlhokwa

- Batho ba Aforika Borwa
- Maphata a Bosetšhaba a Puso
- Maphata a Porofense a Puso
- Maphata a Selegae a Puso
- Puso e e Rulaganeng ya Selegae
- Matlo a Baeteledipele ba Setso
- Kokoano Bosetšhaba
- Khansele ya Bosetšhaba ya Diporofense
- Magiseterata
- Badiri ba Boto; le
- Khomišene e e Ikemetseng ya Ditlhopho

i. Dithulaganyo tsa setheo tsa Boto ya Melelwane ya Bomasepala

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Boto ya Melelwane ya Bomasepala e eteletse pele ke Modulasetulo e bile o diragatsa ditiro tsa yona ka dikomiti tse di latelang:

- **Komiti ya Taolo, Loago le Maitsholo** – E baya leitlho ditiro tsa togamaano le tiragatso tsa MDB jaaka di tsenngwa mo tirisong ke bolaodi letsatsi le letsatsi. E sekaseka Dikaelo tsa Taolo ya Kgwebo tsa Boto le dikwalo tse di amanang ngwaga le ngwaga. Go sekaseka le go atlanegisa kwa Botong dipholisi tse di amanang le merero e ka tlhago e kgabaganyang. Go ela tlhoko lenaneo la tiro la MDB, go tsaya tsia le go atlanegisa MDB.
- **Komiti ya Khapetlele ya Batho** – E lebelela merero ya kagego ya setheo le ketane ya boleng jwa metsweditruso ya setho ka gotlhe, le go tlamela gape mabapi le bolaodi, boeteledipele, le botsamaisi jwa lefapha.
- **Komiti ya Boruni le Matshosetsi le ICT** –Komiti eno e tlhomilwe go sekaseka merero e e jaaka: - tsamaiso ya go begwa ga tsa matlotlo; dithulaganyo tsa ditaolo tsa ka fa gare; taolo ya matshosetsi a matlotlo le matshosetsi; ditsamaiso tsa boruni jwa ka fa gare le kwa ntle.
- **Komiti ya Kgaoganyo ya Diwoto le Tlhomamiso ya Melelwane** – Komiti e sekaseka ka gotlhe lenaneo la tiro mo dintlheng tse di latelang: - peo ya melelwane ka ditlhopho; ditlhomamiso gape; go lepanngwa ga melelwane setegeniki; go lepanngwa ga kabo ya ditirelo le melelwane ya masepala; go ela tlhoko mafelotaolo a kgaolo (diDMA), diphaka tsa bosetšhaba le mafelo a ngwaoboswa a lefatshe, le mabapi le dithata le ditiro.
- **Komiti ya Dipatlisiso le Taolo ya Kitso** – E tlamela Boto ka ditirelo tsa tshegetso e e kgethegileng mo dintlheng tsa patlisiso le go tlangwa ga pholisi, kelotlhoko le tlhatlhobo.

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

- **Komiti ya Matlotlo** – E tlamela peoleitlho mabapi le taolo ya matlotlo, go akaretsa le palotlotlo ya taolo ya matlotlo, maano le dipholisi tse di amanang le tiragatso ya matlotlo ya Boto.

j. Tsamaiso e e eteletsweng pele ke Motlhankedi yo o Rwalang Maikarabelo/Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga (CEO)

MDB e na le mananeo a le mane e leng:

- Tsamaiso
- Matshetshe a Melelwane le Phetolo ya Manno
- Dipatlisiso, Tshedimose tso ya Manno le Tlhabololo ya Bothalefi; le
- Dipuisano le Bannaleseabe le ditlhaeletsano.

4. DINTLHA TSA KGOLAGANO:

4.1 Motlhankedi wa Tshedimose tso

MOTLHANKEDIMOGOLO WA KHUDUTHAMAGA	MOGALA	ATERESE	IMEILI
Rre Manye Moroka	012 342 2481	Eco Origins Office Park Block C1 349 Witch- hazel Avenue Highveld	Manye@demarcation.org.za

4.2 Motlatsamotlhankedi wa Tshedimose tso

MOLAODIKHUDUTHAMAGA:	MOGALA	ATERESE	IMEILI
-----------------------------	---------------	----------------	---------------

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

DITIRELO TSA KGWEBO			
Moh. Nono Bapela	012 342 2481	Eco Origins Office Park Block C1 349 Witch- hazel Avenue Highveld	Nono@demarcation.org.za

5. DITLHOPHA TSA DIREKOTO TSE DI TSHOTSWENG KE MDB

- Dipegelo tsa ditshekatsheko tsa bokgoni tsa Bomasepala,
- Dipegelo tsa Kgaoganyo ya diwoto,
- Dipegelo tsa Ditlhomamiso tsa diwoto,
- Mananetema le metsotso ya dikopano tsa komitikhuduthamaga le ya taolo,

6. DIREKOTO TSE DI FITLHELEGANG NTLA LE KOPO

MDB e phasalatsa mefuta e le mentsi ya diphasalatso tsa tshedimosetso tse di gatisitsweng le mo webesaeteng ya yona mo www.demarcation.org.za.

7. TSAMAISO YA KOPO

Dikgato tse di fa tlase di diretswe go netefatsa gore kopo ya phitlhelelo ya direkoto tsa tshedimosetso tse di tshotsweng ke MDB e diragatswa ka bonako le ka nonofo.

7.1 Go tlatsa foromo ya kopo

Go tlatsa kopo ya tshedimosetso, modirakopo o tshwanetse go tlatsa Foromo A e e tshwanetseng go patwa ke bosupi jwa tuelo, e e mametleletsweng mo

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Mamettlelelong 1 ya mosupatsela ono. Kopo e tshwanetse go romelwa kwa dintlheng tsa kgoлагano tse di tlhagisitsweng mo temaneng 4 ya mosupatsela ono. Motlhankedi wa Tshedimose tso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimose tso o tla, go ya ka Karolo 14 ya PAIA, araba mo matsatsing a le 30 go itsise modirakopo gore a kopo e amogetswe kgotsa e gannwe. Phitlhelelo ya direkoto e tla newa ka mokgwa o o kopilweng kgotsa ka mokgwa o rekoto e fitlhelwang ka ona, fa mokgwa o o kopilweng o seyo.

7.2 Dituelo

- a. Mo mabakeng a a rileng, modirakopo o tla tlhoka go duela tuelo e e sa busediweng pele kopo e sekasekwa kgotsa direkoto tse di kopiwang di neelwa. MDB e tla tswelera go diragatsa kopo fela fa tipositi e sena go duelwa.
- b. Mabapi le maitl homo a karolo 22(2) ya PAIA, dielo tse di latelang di a diriswa:

TLHALOSO	TLHOTLHWA
Tuelo ya kopo ka modirakopo mongwe le mongwe, ntle le modirakopo ka boena yo o umakilweng mo karolong 22(1) ya Molao	R50.00
Mabapi le khopi nngwe le nngwe ya tsebe ya A4 kgotsa karolo ya yona	R0.60
Mabapi le khopi nngwe le nngwe e e gatisitsweng ya tsebe ya A4 kgotsa karolo ya yona e e tshotsweng mo khomputareng kgotsa mo sedirisweng kgotsa mo motšhining wa seileketeroniki	R0.40
Mabapi le khopi mo khomputareng ya mofuta o o buisegang mo <ol style="list-style-type: none"> a. Tisiking ya kompeke (mofuta o o buisegang) 	R40.00

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Mabapi le kwalololo ya ditshwantshopono a. Mabapi le tsebe ya A4 kgotsa karolo ya yona b. Mabapi le khopi ya ditshwantshopono	R22.00 R60.00
Mabapi le kwalolo ya rekoto ya kutlo a. Mabapi le tsebe ya A4 kgotsa karolo ya yona b. Mabapi le khopi ya rekoto ya kutlo	R12.00 R17.00
Go batla rekoto mabapi le tshenolo ya ura nngwe le nngwe kgotsa karolo ya yona, go sa akaretse ura ya ntlha, e e tlhokegang ka mabaka mabapi le patlo le paakanyo eo	R30.00/u
Tuelo ya nnete ya poso ya nnete. Tshenyegelo ya poso e ikaegile mo kelotuelong go ya ka lefelo le go posetswang kwa go lona	Tlhotlhwana ya nnete

- c.** Mabapi le karolo 22(2) ya PAIA, tse di latelang di a diriswa:
- i. Diura tse tharo jaaka diura tse di tshwanetseng go fetwa pele tipositi e duelwa.
 - ii. Nngwe tharong ya tuelo ya phitlhelelo e duelwa jaaka tipositi ke modirakopo.
- d.** Tuelo ya nnete ya poso e duelwa fa khopi ya rekoto e tshwanetse go romelelwa modirakopo ka poso ka kgololo mo go dueleng "dituelo tsa phitlhelelo".
- e.** Motho kgotsa batho ba ba golotsweng mo go dueleng tuelo ya phitlhelelo:
- i. Motho yo o sa nyalang/nyalwang yo lotseno la gagwe la ngwaga le sa feteng R14,712.00 kgotsa
 - ii. Batho ba ba nyetseng kgotsa motho le mokapelo wa gagwe wa leruri bao lotseno la bona la ngwaga le sa feteng R27,192.00
- f.** Boikuelo jo bo duelelwang mabapi le go dirwa ga boikuelo jwa ka fa gare ke modirakopo kgatlhanong le go se amogelwe ga kopo ya gagwe ya phitlhelelo jaaka go umakilwe mo karolong 75(3)(a) ya Molao ke R50.00

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

g. Dintlha tsa Banka

Leina la Akhaonto: Municipal Demarcation Board
Banka : ABSA
Mofuta wa Akhaonto: Akhaonto ya Tšheke
Nmr. ya Akhaonto : 4048673079
Khoutu ya Lekala: 334945
Kaelo : Kopo ya PAIA

7.3 Go tsaya tshwetso ka kopo

- a. Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso o tlhoka go tsaya tshwetso ya kopo mo matsatsing a le 30 a go amogela kopo ntle le fa modirakopo a neelane ka mabaka a a kgethegileng, ao a ka kgotsofatsang Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso, gore maemo a laela gore dipaka tsa nako tse di fa godimo di se obamelwe.
- b. Paka ya matsatsi a le 30 e ka atolosetswa go paka e nngwe e e sa feteng matsatsi a le 30 fa kopo e le ya tshedimosetso ya palo e e kwa godimo, e bile tshedimosetso e ka se kgone go bonwa mo pakeng ya tshimologo ya matsatsi a le 30. Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso o tla itsise modirakopo ka go kwala fa ele gore katoloso e a tlhokega.
- c. Modirakopo o tla letlwa go fitlhelela rekoto ya tshedimosetso fa-
- h. Modirakopo a obametse ditlhokego tsotlhe tsa tsamaiso mo Molaong tse di amanang le kopo ya phitlhelelo ya rekoto, tseo e leng-

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

- Kopo e dirilwe sentle mo foromong e e laetsweng,
 - Modirakopo o neelane ka bosupi jwa bolaodi jwa go dira mo boemong jwa yo mongwe, fa kopo e sa dirwa ka boena,
 - Rekoto e e kopilweng e tlhalositswe ka botlalo go kgontsha Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso go e supa.
 - Fa tuelo e e tlhokegang e duetswe.
- i. Fa kopo ya phitlhelelo ya rekoto e letleletswe, modirakopo o tla duela tuelo ya phitlhelelo mabapi le tlhagiso le patlo le paakanyo, le mabapi le nako nngwe le nngwe e e tlhokegang mo godimo ga diura tse di beilweng go batla le go baakanya rekoto ya tshenolo, go akaretsa le go dira dithulaganyo tsa go dira gore e fitlhelege ka tsela e e kopilweng.
- j. Fa tipositi e setse e duetswe mo kopong ya phitlhelelo, eo e gannweng, Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso o tshwanetse go busetsa modirakopo tipositi.

8. GO SE AMOGELWE GA KOPO

Mabakamagolo ao ka ona kopo ya tshedimosetso e ka se amogelweng a amana le:

- a. Tshireletso e e laetsweng ya bofitlha jwa motho wa boraro yo e leng motho wa tlholego, fa kopo e le ka ga tshenolo e e sa utlwagaleng ya tshedimosetso ya bowena e e mabapi le motho yoo wa boraro. Fela, rekoto e ka se ganwe fa e na le tshedimosetso:
- E e ka ga motho wa boraro yo o dumetseng ka go kwala gore tshedimosetso e senolwe, eo e setseng e le mo phatlalatseng.
- b. Tshireletso e e pateletsegang ya tshedimosetso ya kgwebo ya motho wa boraro, fa rekoto e na le: diphiri tsa kgwebo tsa motho yoo wa boraro,

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

dikgatlhego tsa matlotlo, kgwebo, kgotsa saense tsa motho yoo wa boraro, Fela, rekoto e ka se ganwe fa e na le tshedimosetso:

- E e setseng e fitlhelwa mo phatlhalatseng,
 - E e ka ga motho wa boraro yo o dumetseng ka go kwala tshenolo ya yona go modirakopo yo o amegang.
- c. Tshedimosetso e e senoletsweng MDB mo sephiring ke motho wa boraro, fa tshenolo e ka baya motho wa boraro mo maemong a a sa siamang mo ditherisanong kgotsa mo kgaisanong ya kgwebo,
- d. Tshireletso e e patelesegang ya bofitlha jwa tshedimosetso ya motho wa boraro fa e sireleditswe go ya ka tumalano efe,
- e. Tshireletso e e patelesegang ya pabalesego ya batho ka esi le pabalesego ya thoto,
- f. Tshireletso e e patelesegang ya direkoto tseo di ka tsewang jaaka tse di siametseng mo ditsamaisong tsa semolao.
- g. Ditiro tsa kgwebo tsa MDB, tseo di ka akaretsang diphiri tsa kgwebisano tsa tshedimosetso ya matlotlo, kgwebo, saense kgotsa setegeniki tsa MDB, tshenolo ya yona e ka ama bobbe dikgatlhego tsa matlotlo kgotsa kgwebo le tshedimosetso eo, fa e senotswe e ka baya MDB mo maemong a a sa siamang mo ditherisanong kgotsa mo kgaisanong ya kgwebo, fela, rekoto e ka se amogelwe fa rekoto e na le tshedimosetso e e setseng e fitlhelega mo phatlhalatseng.
- h. Porokerama ya khomputara eo e leng ya MDB, le eo e sireleditsweng ka tetlokhopi.
- i. Tshedimosetso ya dipatlisiso ya MDB kgotsa motho wa boraro, fa e na le tshenolo ya boitshupo jwa Boto, mmatlisisi, kgotsa morero o o batlisiswang mme ka jalo e baya patlisiso mo maemong a a sa siamang thata.
- j. Dikopo tsa tshedimosetso tse di seng masisi kgotsa tse di tlhobaetsang, kgotsa tse di amanang le phaposo e e sa utlwagaleng ya ditlamelo ga di ne di amogelwa.

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

9. Boikuelo

9.1 Modirakopo o ka dira boikuelo jwa ka fa gare kgatlhanong le tshwetso ya Motlhankedi wa Tshedimosetso kwa komiting e e maleba ya Boto:

- a) Go se amogele kopo ya phitlhelelo.
- b) Mabapi le tuelo ya kopo, tipositi mo tuelong ya phitlhelelo
- c) Mabapi le katoloso ya paka ya go sekaseka kopo,
- d) Mabapi le phitlhelelo e neilweng ka tsela e e sa tshwaneng le e e kopilweng ka yona.

9.2 Mokgwa wa go ikuela

- a. Boikuelo bo tshwanetse go dirwa mo foromong e e laetsweng (lebelela Foromo B) mo
 - (i) matsatsing a le 60, fa kitsiso go motho wa boraro e tlhokega,
 - (ii) matsatsing a le 30 morago ga fa kitsiso e sena go newa modiraboikuelo ya tshwetso e boikuelo bo dirilweng kgatlhanong nayo, kgotsa
 - (iii) fa kitsiso go modiraboikuelo e sa tlhokege, morago ga fa tshwetso e sena go tsewa.
- b. Kitsiso ya boikuelo e tshwanetse go iswa kwa go kgotsa go romelwa Motlhankedi wa Tshedimosetso wa MDB kwa atereseng ya gagwe, kgotsa kwa atereseng ya imeili,
- c. E tshwanetse go supa setlhogo sa boikuelo le go tlhagisa mabaka a boikuelo e bile e ka akaretsa le tshedimosetso efe e e maleba e e itsiweng ke modiraboikuelo,
- d. Fa, mo godimo ga karabo e e kwetsweng, modiraboikuelo a batla go itsisiwe ka tshwetso ya boikuelo jwa ka fa gare ka mokgwa mongwe ofe, o

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

tshwanetse go tlhagisa mokgwa oo le go tlamela dintlha tse di tlhokegang tse di tshwanetseng go itsisiwe,

- e. Fa go le maleba, boikuelo bo tshwanetse go patwa ke tuelo ya boikuelo e e beilweng le go totobatsa poso ya aterese kgotsa nomoro ya fekese. Fa boikuelo bo dirilwe morago ga go ya bokhutlong ga paka, Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso, o tshwanetse ka mowa o montle o o bontshitsweng, go letla go dirwa ga boikuelo morago ga go felelwa ke nako. Fa Motlhankedi wa Tshedimosetso kgotsa Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso a sa letle go dirwa ga boikuelo morago ga nako, o tshwanetse go neelana ka kitsiso ya tshwetso eo kwa mothong yo o dirileng boikuelo.
- f. Modirakopo yo o dirang boikuelo kgatlhanong le go se amogelwe ga kopo ya gagwe ya phitlhelelo o tshwanetse go duela tuelo e e beilweng ya boikuelo (fa e le teng). Fa tuelo e e beilweng ya boikuelo e duelwa mabapi le boikuelo, tshwetso e e ka ga boikuelo e ka sekegwa go fitlhela tuelo e duelwa, e bile;
- g. Ka bonako jo bo kgonagalang, fela mo lebakeng lefe mo matsatsing a le 10 a tiro, morago ga kamogelo ya boikuelo, Motlhankedi wa Tshedimosetsso wa MDB o tshwanetse go romelela Modulasetulo/komiti e e maleba boikuelo mmogo le mabaka a gagwe a tshwetso e e amegang, e bile fa boikuelo bo le kgatlhanong le go sa letlwe kgotsa go abiwa ga kopo ya phitlhelelo, leina, aterese ya poso, mogala le aterese ya imeili, nngwe le nngwe e e leng teng tsa motho ofe wa boraro, o tshwanetse go itsisiwe ka kopo.

10. Kaelo ya go dirisa PAIA

Karolo 10 ya PAIA e tlhagisa gore Khomišene ya Ditshwanelo tsa Botho ya Aforika Borwa e tshwanetse go rulaganya kaelo ya go dirisa Molao. Dipotso dife tse di mabapi le kaelo eno di tshwanetse go lebiswa go:

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Molaodi wa Tshedimosetso, Aforika Borwa

JD House

27 Sentimens Street

Braamfontein

Johannesburg

20001

Imeili ya Dipotso Kakaretso: infoereg@justice.gov.za

Webesaete: www.justice.gov.za

Khomišene ya Ditshwanelo tsa Botho: Lekala la PAIA

The Research and Documentation Department

Private Bag X2700

Houghton

2041

Mogala: 011 484 8300

Fekese: 011 484 1360

Aterese ya Imeili: PAIA@sahrc.org.za

Webesaete: www.sahrc.org.za

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

FOROMO A

KOPO YA PHITLHELELO YA DIREKOTO TSA SETHEO SA PUSO

Karolo 18 (1) ya Molao wa Tswेतso ya Phitlhelelo ya Tshedimoseтso Molao, 2000
(Molao 2 wa 2000)

[Molawanataolo 6]

MABAPI LE TIRISO YA LEFAPHA

Nomorokaelo:

Kopo e amogetswe ke: ----- (tlhagisa
maemo a tiro, leina le sefane sa motlhankedi wa
tshedimoseтso/motlatsamotlhankedi wa tshedimoseтso) ka di -----
----- (letlha) kwa----- (lefelo).

Tuelo ya kopo (fa e le teng): R.....

Tipositi (fa di le teng): R.....

Tuelo ya phitlhelelo: R.....

**MOSAENO WA MOTLHANKEDI WA
TSHEDIMOSETSO/MOTLATSAMOTLHANKEDI WA TSHEDIMOSETSO**

.....

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

A. Dintlha tsa Setheo sa Puso

Motlhankedi wa Tshedimosetso/Motlatsamotlhankedi wa Tshedimosetso:

B. Dintlha tsa motho yo o kopang phitlhelelo ya rekoto

- a. *Dintlha tsa motho yo o kopang phitlhelelo ya rekoto di tshwanetse go newa fa tlase.*
- b. *Naya aterese le/kgotsa nomoro ya fekese mo Rephaboleking eo tshedimosetso e tla romelwang kwa go yona.*
- c. *Bosupi jwa maemo ao kopo e dirwang ka ona, fa bo le teng, bo tshwanetse go mametlelelwa.*

Maina ka botlalo le sefane: -----

Nomoroboitshupo: -----

Aterese ya poso: -----

Nomoro ya mogala: ----- Nomoro ya selefounu: -----

Aterese ya imeili: -----

Maemo ao kopo e dirwang ka ona, fa e dirwa mo boemong jwa motho yo mongwe:

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

C. Dintlha tsa motho yo kopo e dirwang mo boemong jwa gagwe

Karolo eno e tshwanetse go tlatswa FELA fa kopo ya tshedimosetso e dirwa mo boemong jwa motho yo mongwe.

Maina ka botlalo le sefane:

Nomoroboitshupo:

D. Dintlha tsa rekoto

- a. Naya dintlha ka botlalo tsa rekoto e e direlwang kopo, go akaretsa le nomorokaelo fa o e itse, go kgontsha gore rekoto e bonwe.
- b. Fa diphatlha tse di neilweng di sa lekana, tswelela mo pampiring e e kwa thoko mme o e mametlelele mo foromong eno. **Modirakopo o tshwanetse go saena dipampiri tsotlhe tsa tlaleletso.**

1. Tlhaloso ya rekoto kgotsa karolo e e maleba ya rekoto :

.....
.....
.....

2. Nomorokaelo, fa e le teng :

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

3. Dintlha tse dingwe tsa rekoto : -----

E. Dituelo

- a. Kopo ya phitlhelelo ya rekoto, ntle le rekoto e e nang le tshedimosetso e e ka ga gago, e tla diragatswa fela morago ga go duelwa ga **tuelo ya kopo**.
- b. O tla itsisiwe ka tlotlwa e e tlhokegang go duelwa jaaka tuelo ya kopo.
- c. **Tuelo e e duelwang mabapi le phitlhelelo** ya rekoto e ikaegile mo mokgweng o phitlhelelo e tlhokwang ka ona le mo nakong e e lekaneng e e tlhokegang go batla le go baakanya rekoto.
- d. Fa o tshwanetswe ke go gololwa mo go dueleng tuelo efe, ka kopo naya lebaka mabapi le seo.

Lebaka la go gololwa mo go dueleng dituelo:

F. Mokgwa wa phitlhelelo ya rekoto

Fa ka ntlha ya bogole o sa kgone go buisa, go bona kgotsa go utlwa rekoto ka mokgwa wa phitlhelelo o o laetsweng mo 1 go fitlha go 4 fa tlase fano, naya mofuta wa kgolafalo le go tlhagisa gore o batla go fitlhelela rekoto ka mokgwa ofe.

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Bogole: _____	Mokgwa o rekoto e batlegang ka ona: _____
-----------------------------	---

Tshwaya lebokoso le le maleba ka "X".

ELA TLHOKO:

a. *Go tlhagisa ga gago ga mokgwa o o batlegang wa phitlhelelo go ikaegile mo mokgweng o o leng teng o rekoto e fitlhelegang ka ona.*

b. *Phitlhelelo ka mokgwa o o batlegang e ka se amogelwe mo mabakeng a a rileng. Mo lebakeng leo o tla itsisiwe fa e le gore phitlhelelo e tla letlwa ka mokgwa o mongwe.*

c. *Tuelo e e duelwang go fitlhelela rekoto, fa e le teng, e tla tthomamiswa go le gonnye ke mokgwa o o batlegang wa phitlhelelo.*

1. Fa rekoto e le e e kwetsweng kgotsa e e gatisitsweng:

	Khopi ya rekoto *		Tlhatlhobo ya rekoto
--	-------------------	--	----------------------

2. Fa rekoto e na le ditshwantsho:
(seno se akaretsa ditshwantsho, diselaete, dikgatiso tsa bidio, ditshwantsho tsa khomputara, dithalo, jj.)

	bona ditshwantsho		khopi ya ditshwantsho*		kwalololo ya ditshwantsho*
--	-------------------	--	------------------------	--	----------------------------

3. Fa rekoto e na le mafoko a a gatisitsweng kgotsa tshedimose tso e e ka

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

tlhagiswang gape ka modumo:

reetsa tselanamodumo (khasete ya kutlo)		kwalololo ya tselanamodumo * (lokwalo le le kwetsweng kgotsa le le gatisitsweng)
---	--	---

4. Fa rekoto e tshotswe mo khomputareng kgotsa seileketeroniki kgotsa e le e e buisegang mo motšhining:-

khopi e e gatisitsweng ya rekoto *		khopi e e gatisitsweng ya tshedimosetso e e tserweng mo rekotong *		khopi e e buisegang mo khomputareng* (Setifi kgotsa tisiki ya kompeke)
--	--	--	--	--

*Fa o kopile khopi kgotsa kwalololo ya rekoto (e e fa godimo), a o batla khopi kgotsa kwalololo e romelwe ka poso kgotsa e romelwe ka tthamalalo kwa go wena? Tuelo ya poso e a duelwa.	EE	NNYAA
---	----	-------

Ela tlhoko gore fa rekoto e seyo ka puo e o e batlang, phitlhelelo e ka letlwa ka puo e rekoto e fitlhelwang ka yona.

O batla rekoto ka puo efe?

G. Kitsiso ya tshwetso mabapi le kopo ya phitlhelelo

O tla itsisiwe ka go kwala fa kopo ya gago e rebotswe/gannwe. Fa o batla go itsisiwe ka seo ka mokgwa osele, totobatsa mokgwa o be o neelane ka dintlha tse di tlhokegang go kgontsha kobamelo ya kopo ya gago.

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Ka kopo naya mabaka a maitlhommo le tiriso ya Tshedimosetso e e Kopiwang:

O batla go itsisiwe jang ka tshwetso mabapi le kopo ya gago ya phitlhelelo ya rekoto?

**E saenilwe kwa ----- ka letsatsi la ----- ngwaga
wa -----**

**MOSAENO WA MODIRAKOPO / MOTHO YO KOPO E DIRWANG MO BOEMONG
JWA GAGWE**

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

FOROMO B

KITSISO YA BOIKUELO JWA KA FA GARE

(Karlo 75 ya Molao wa Tsweletso ya Phitlhelelo ya Tshedimose tso, 2000 (Molao 2 wa 2000))

(MOLAWANATAOLO 8)

A. Dintlha tsa setheo sa puso

Motlhankedi wa Tshedimose tso/Motlatsamotlhankedi wa Tshedimose tso:

B. Dintlha tsa modirakopo/motho wa boraro yo o dirang boikuelo jwa ka fa gare

- (a) Dintlha tsa motho yo o dirang boikuelo jwa ka fa gare di tshwanetse go newa fa tlase.
- (b) Bosupi jwa maemo ao boikuelo bo dirwang ka ona, fa bo le teng, bo tshwanetse go mametlelelwa.
- (c) Fa modiraboikuelo e le motho wa boraro mme e se motho yo kwa tshimologong a kopileng tshedimose tso, dintlha tsa modirakopo di tshwanetse go newa mo C fa tlase.

Maina ka botlalo le sefane: -----

Nomoroboitshupo: -----

Nomoro ya mogala: ----- Nomoro ya fekese: -----

Aterese ya imeili: -----

Maemo ao boikuelo jwa ka fa gare mo boemong jwa motho yo mongwe bo dirwang ka ona:

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

C. Dintlha tsa modirakopo

Karolo eno e tshwanetse go tlatswa FELA fa motho wa boraro (yo e seng modirakopo) a dira boikuelo jwa ka fa gare.

Maina ka botlalo le sefane: -----

Nomoroboitshupo: -----

D. Tshwetso e kgatlhanong le yona boikuelo jwa ka fa gare bo dirwang

*Tshwaya tshwetso e kgatlhanong le yona boikuelo jwa ka fa gare bo dirwang ka **X** mo lebokosong le le maleba:*

	Go se amogelwe ga kopo ya phitlhelelo
	Tshwetso mabapi le dituelo tse di beilweng go ya ka karolo 22 ya Molao
	Tshwetso go ya ka karolo 29(3) ya Molao go gana phitlhelelo ka mokgwa o o kopilweng ke modirakopo
	Tshwetso go letla kopo ya phitlhelelo

E. Mabaka a boikuelo

Fa diphatlha tse di neilweng di sa lekana, tswelela mo pampiring e e kwa thoko mme o e mametlelele mo foromong eno. **O tshwanetse go saena dipampiri tsotlhe tsa tlaleletso.**

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

Naya mabaka a a tlotlheditseng boikuelo jwa ka fa gare. Bolela tshedimosetso efe e nngwe e e ka tswang e le maleba mo go sekasekweng ga boikuelo:

F. Kitsiso ya boikuelo

O tla itsisiwe ka go kwala ka ga tshwetso ya boikuelo jwa gago jwa ka fa gare. Fa o batla go itsisiwe ka mokgwa mongwe osele, totobatsa mokgwa le go neelana ka dintlha se di tlhokegang go kgontsha kobamelo ya kopo ya gago.

Bolela mokgwa: -----

Dintlha tsa mokgwa: -----

E saenilwe ka di ----- tsa ngwaga wa -----

MOSAENO WA MODIRABOIKUELO

**BOTO YA MELELWANE YA BOMASEPALA
MOLAO WA TSWELETSO YA PHITLHELELO YA TSHEDIMOSETSO, 2000 (MOLAO 2
WA 2000)**

MABAPI LE TIRISO YA LEFAPHA:

REKOTO YA SEMMUSO YA BOIKUELO JWA KA FA GARE

Boikuelo bo amogetswe ka di ----- (letlha) ke -----

(naya maemo a tiro, leina le sefane la motlhankedi wa tshedimosetso/motlatsamotlhankedi wa tshedimosetso).

Boikuelo bo patilwe ke mabaka a tshwetso ya motlhankedi wa tshedimosetso/motlatsamotlhankedi wa tshedimosetso le, fa go le maleba, dintlha tsa motho ofe wa boraro yo direkoto, di rometsweng ke motlhankedi wa tshedimosetso/motlatsamotlhankedi wa tshedimosetso ka di..... (letlha) kwa Modulasetulong wa Boto.

DITLAMORAGO TSA BOIKUELO:

Tshwetso ya motlhankedi wa tshedimosetso/motlatsamotlhankedi wa tshedimosetso
NETEFADITSWE/TSHWETSO E NTŠHWA E EMISEDITSWE

TSHWETSO E NTŠHWA: -----

LETLHA (Modulasetulo): -----

E AMOGETSWE KE MOTLHANKEDI WA
TSHEDIMOSETSO/MOTLATSAMOTLHANKEDI WA TSHEDIMOSETSO GO TSWA
GO MODULASETULO KA DI (letlha) -----